

การเสริมสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

Strengthening the Network of Meditation Centers in Roi Et Province

พระครูภวนาพัฒนบัณฑิต

Phrakhru Bavanabhatdhanabundita

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: sosommai@gmail.com

Received: 12 April 2026; Revised: 26 April 2026; Accepted: 27 April 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative Research) โดยการทบทวนเอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนา แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม การสัมภาษณ์ เจาะลึก (In-depth Interview)

ผลจากการวิจัยพบว่า: สภาพปัญหาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด คือ การบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดร้อยเอ็ดมีรากฐานที่ดี แต่ยังจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมด้านทรัพยากรบุคคล ระบบการบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อยกระดับมาตรฐานและความยั่งยืนของการปฏิบัติธรรมในระดับจังหวัด การพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด คือ การพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด ควรดำเนินการอย่างรอบด้าน มีการวางแผนที่ชัดเจนในทุกด้าน เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด คือการออกแบบรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายดังกล่าว เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ ที่เน้นความโปร่งใส มีส่วนร่วมและมุ่งความยั่งยืนของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด

คำสำคัญ : การเสริมสร้าง, เครือข่าย, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

Abstract

This research article has objectives: 1) to study the problems in managing meditation centers in Roi Et Province, 2) to develop a network of meditation centers in Roi Et Province, and 3) to propose a model for developing the network of meditation centers in Roi Et Province. This is qualitative research, using a review of relevant documents, textbooks, and research papers, focusing specifically on concepts related to network building, development promotion, management, and meditation centers. In depth interviews were also conducted.

The results of research found that The problems in managing meditation centers in Roi Et Province stem from the fact that while the centers have a solid foundation, they require further support in human resources, management systems, and information technology to elevate the standards and sustainability of meditation practice at the provincial level. The development of the meditation center network in Roi Et Province should be comprehensive, with clear planning in all aspects, to effectively and sustainably meet the needs of practitioners. The proposed

Keywords : Strengthening, Network, Provincial Dharma Practice Center

บทนำ

การปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาถือเป็นพื้นฐานของมนุษย์สัมพันธ์ เพราะเป็นหลักคำสอนที่ขัดเกลาคิดใจของมนุษย์จากระดับต่ำไปถึงระดับสูง ตั้งแต่เข้าใจตนเองไปถึงเข้าใจผู้อื่น หากบุคคลใดปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว ก็ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ได้นำหลักพระพุทธศาสนาไปประยุกต์เพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ เนื่องจากมีหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหลายประการที่เป็นการสร้างความรักความศรัทธาให้กับคนอื่น และแน่นอนว่าเมื่อใครก็ตามที่นำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติย่อมเกิดประโยชน์แก่ตนเอง เช่น สามารถตั้งตัวให้เป็นหลักเป็นฐานได้ สามารถตั้งตนอยู่ในหลักศีลในธรรม สามารถดับกิเลสให้พ้นทุกข์ได้อย่างแท้จริง การปฏิบัติธรรมหรือการฝึกอบรมจิตด้วยการเจริญกัมมัฏฐานเพื่อให้จิตสงบระงับจากกิเลสนิวรณ์ เป็นสมาธิสามารถกำหนดรู้เท่าทันสภาวะธรรมตามความเป็นจริง เป็นอุบายแก้ปัญหาลมใจ ให้ได้รับประโยชน์จากพระพุทธศาสนาที่ตนเคารพนับถืออย่างแท้จริง เป็นการฉีดวัคซีนทางใจ เสริมสร้างพลังจิตให้มีคุณภาพได้อย่างถูกต้อง เพราะมนุษย์เรามีส่วนประกอบสองส่วน คือ กายกับจิต จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว จิตจึงมีความสำคัญ ดังนั้นการที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องพัฒนาที่จิตใจก่อนเป็นสำคัญ จึงจะได้ผลดีที่สุดและการปฏิบัติธรรมก็มุ่งเน้นให้ผู้คนเขารับการฝึกอบรมมีการพัฒนาจิตใจด้วยการปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานสูตรในสำนักปฏิบัติธรรมที่มีมาตรฐาน ซึ่งมีสถานที่สงบร่มรื่น เป็นสถานที่สัปปายะแก่การปฏิบัติธรรม ซึ่งคนในยุคสมัยปัจจุบันประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย มีความต้องการฝึกอบรมปฏิบัติ ธรรมมากขึ้น ทั้งนี้พระพุทธศาสนาซึ่งถือได้ว่าเป็นศาสนาที่มีความสำคัญในการนำหลักการดำรงชีวิตอย่างมีสติ มาใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้คนทั่วไปรู้เท่าทันต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองสังคม และโลกปัจจุบัน

ในจังหวัดร้อยเอ็ดมีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด จำนวน 23 แห่ง ประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ดที่เข้าปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังยังมีจำนวนน้อย จากสถิติของผู้เข้าปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ดแต่ละแห่ง เมื่อวัดค่าจากจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมต่อปี ยังมีผู้เข้าปฏิบัติธรรมน้อยมาก (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด, 2567) วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน จึงมีความสำคัญในการทำหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนา สภาพสังคมปัจจุบันพระพุทธศาสนามีทั้งส่วนที่เจริญก้าวหน้าและเสื่อมโทรมลง พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเป็นผู้สั่งสอน ถวายทอด การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส การสนทนาธรรม การแนะนำการตอบปัญหาและการแสดงธรรม อีกทั้งในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงทำให้ถูกยอมรับว่าเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน การเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติชอบจะทำให้ประชาชนยอมรับนับถือและยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำได้

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อ

พัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ให้เพิ่มสูงขึ้นต่อไปและเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ดตอบสนองความต้องการของพุทธศาสนิกชนที่สนใจเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมในยุคปัจจุบันที่มีความต้องการสถานที่เงียบสงบ และมีแนวทางปฏิบัติ เข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปฏิบัติธรรมทุกเพศทุกวัยและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative Research) โดยการทบทวนเอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับ แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนา แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

2. กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้บริหารสงฆ์ระดับสูงสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้อำนวยการและนักวิชาการสำนักงานพระพุทธจังหวัดร้อยเอ็ด เจ้าอาวาส / พระวิปัสสนาจารย์ ผู้นำชุมชนปราชญ์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติ จำนวน 33 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่สร้างและพัฒนาขึ้น โดยดำเนินการตามกรอบแนวคิดระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด วิเคราะห์ข้อมูลที่ศึกษาเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างและขอบเขตเนื้อหา สภาพปัญหาการจัดการธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด นำนิยามตัวแปรมาสร้างเป็นแบบสำรวจสภาพปัญหา นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษา ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะการใช้ภาษาให้กระชับในข้อความคำถามผู้วิจัยจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ นำแบบสำรวจสภาพปัญหาที่แก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้ให้คำแนะนำปรึกษา โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขด้านข้อความในแต่ละประเด็น นำมาจัดหมวดหมู่ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการให้ชัดเจน และนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างการเสริมสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่กำหนดไว้จนครบ ทุกประเด็น โดยขออนุญาตจัดบันทึก และมีการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับผู้บริหารสงฆ์ระดับสูงสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้อำนวยการและนักวิชาการสำนักงานพระพุทธจังหวัดร้อยเอ็ด เจ้าอาวาส / พระวิปัสสนาจารย์ ผู้นำชุมชนปราชญ์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติ จำนวน 33 รูป/คน

แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด จำนวน 33 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2) ผู้วิจัยการวิเคราะห์ ข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ (1) การตรวจสอบสามเส้า ด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่ แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าข้อมูลต่างเวลา กันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูล จะเหมือนเดิมหรือไม่ (2) การตรวจสอบสามเส้า ด้านผู้วิจัย โดยการเปลี่ยนตัวผู้สังเกต หรือ สัมภาษณ์และ (3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่อง เดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งครอบคลุมสำนักปฏิบัติธรรมจำนวน 23 แห่ง โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวม 33 รูป/คน สามารถสรุปสาระสำคัญได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่ สภาพปัญหา แนวทางพัฒนา และรูปแบบการพัฒนาเครือข่าย ดังนี้

1. สภาพปัญหาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

โดยรวมมีจุดแข็งด้านสถานที่และแนวการสอนที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม สถานที่ส่วนใหญ่มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น มีการจัดพื้นที่เป็นสัดส่วน เหมาะสมต่อการปฏิบัติภาวนา มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานครบถ้วน และการเดินทางสะดวก อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายในด้านบุคลากร โดยเฉพาะความพร้อมและจำนวนของพระวิปัสสนาจารย์ที่ยังไม่เพียงพอและมีความแตกต่างกันในแต่ละสำนัก

ด้านพระวิปัสสนาจารย์และแนวการสอน พบว่าส่วนใหญ่มีคุณธรรม มีความรู้ความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนา และสามารถถ่ายทอดการปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขาได้ดี แต่บางสำนักยังขาดพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ส่งผลให้คุณภาพการสอนยังไม่สม่ำเสมอ ขณะที่ด้านการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม พบว่ามีความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบและความเข้มข้น มีกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาจิตใจและส่งเสริมคุณธรรม แต่ยังขาดความต่อเนื่องและระบบการติดตามประเมินผลที่ชัดเจนในบางแห่ง

ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่าหลายสำนักมีการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใส เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม มีการประชาสัมพันธ์ผ่านหลายช่องทาง และมีการดูแลด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ยังควรพัฒนาในเรื่องการจัดเก็บข้อมูล การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

2. แนวทางการพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรม

ควรมุ่งเน้นการยกระดับทั้ง 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านสถานที่ ควรปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมกับผู้ใช้งานทุกกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุและผู้พิการ พร้อมทั้งพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง ด้านพระวิปัสสนาจารย์ ควรส่งเสริมการอบรมและเพิ่มจำนวนพระวิปัสสนาจารย์ให้เพียงพอพร้อมพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

ด้านการจัดกิจกรรม ควรมีการกำหนดตารางกิจกรรมที่ชัดเจน จัดอย่างสม่ำเสมอ และปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประชาสัมพันธ์และติดตามผล

ส่วนด้านการบริหารงานทั่วไป ควรเน้นความโปร่งใส การใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศ การสร้างความร่วมมือกับชุมชน และการพัฒนาสภาพแวดล้อมการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

3. รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

เป็นการบูรณาการแนวคิดจากการศึกษาภาคสนามและเอกสารวิชาการ โดยกำหนดองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่ ด้านพระวิปัสสนาจารย์/แนวการสอน ด้านการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม และด้านการบริหารงานทั่วไป

ด้านสถานที่ เน้นการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน มีป้ายและผังแสดงพื้นที่ชัดเจน รวมถึงการอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการและผู้สูงอายุ ด้านพระวิปัสสนาจารย์ เน้นให้มีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ ผ่านการอบรม มีความรู้ถูกต้องตามหลักพระไตรปิฎก และมีความประพฤติที่เหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดี

ด้านการจัดกิจกรรม เน้นการจัดอย่างต่อเนื่อง มีปฏิทินชัดเจน มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับทุกกลุ่ม มีการประเมินผลและเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้พัฒนาในอนาคต และด้านการบริหารงานทั่วไป เน้นความโปร่งใส การจัดทำบัญชีที่ตรวจสอบได้ การดูแลสุขภาพและความปลอดภัย การประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

1.1 ด้านสถานที่ พบว่า วัดโสมกวนาราม เป็นตัวอย่างของสำนักปฏิบัติธรรมที่มีการจัดการด้านสถานที่ที่ดีเยี่ยม ได้รับการยกย่องในระดับจังหวัด มีสภาพแวดล้อมร่มรื่น ภูมิทัศน์ดี ระบบระบายน้ำมีประสิทธิภาพ สะอาด มีการแบ่งเขตพื้นที่ชัดเจน อาคารปฏิบัติธรรมเหมาะสมและมีสิ่งอำนวยความสะดวก โรงอาหารถูกสุขลักษณะ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาไชยณรงค์ ภทฺฑณี (เสริมแก้ว) (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 ” ผลการวิจัยพบว่า ด้านสถานที่ มีความสะอาด มีระเบียบ เป็นธรรมชาติมีมุมสบาย มีมุมผ่อนคลาย สงบไร้เสียงรบกวน ไม่แออัดเกินไป ที่พักที่ปฏิบัติ ห้องน้ำห้องสุขา ถูกหลักสุขอนามัย ด้านวิทยากร มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส มีความรู้ดี มีเทคนิคในการสอนกรรมฐานให้เข้าใจง่าย ศึกษาค้นคว้าลงมือปฏิบัติเองแล้วจึงมาถ่ายทอด มีความเสียสละ ใช้หลักสัปปุริสธรรม เป็นแรงจูงใจที่ดี ด้านการจัดการ มีระบบการจัดการที่เป็นไปในทิศทางที่ดี โดยนำระบบสมัยใหม่มาใช้เช่น มีการจัดเก็บข้อมูล การประชาสัมพันธ์ มีระบบรักษาความปลอดภัย มีการควบคุมดูแลเรื่องสุขอนามัยที่ดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหากังวาล อธิธมโม (ศรชัย) (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า 1) เจ้าสำนักมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านบุคลากร รู้จักแบ่งงานและการมอบหมายอำนาจหน้าที่การงาน 3) ด้านการบริหารจัดการภายในสำนัก จัดทำบัญชีรายรับ - จ่ายให้เป็นระบบ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้

1.2 ด้านพระวิปัสสนาจารย์/แนวการสอน เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ต้องเป็นเจ้าอาวาส หรือ เป็นพระวิปัสสนาจารย์ที่ได้รับมอบหมายจาก เจ้าอาวาสเป็นลายลักษณ์อักษรให้ทำหน้าที่ เป็นพระวิปัสสนาจารย์ พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนักเป็นผู้ มีศีลาจารวัตรและปฏิปทาน่าเลื่อมใส บำเพ็ญสมณธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี ดำเนินการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐาน และจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรมให้เป็นไปตามหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตร โดยรวมมีการจัดการที่เน้นคุณธรรมและการปฏิบัติธรรมอย่างเข้มแข็ง เจ้าสำนักและพระวิปัสสนาจารย์ส่วนใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี มีความเข้าใจในพระรัตนตรัย ศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการบริหารจัดการรวมถึงกระตุ้นการพัฒนาคุณภาพ พระ

วิปัสสนาจารย์มีความสามารถในการฝึกอบรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และเข้าใจหลักการปฏิบัติ โดยผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของนางสาววลัยพร บางชัยภูมิ ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารการสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจสำหรับสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า 1. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดมีความต้องการจำเป็นการบริหารการสื่อสารเพื่อสร้าง แรงจูงใจ ด้านช่องทางการสื่อสารมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการบริหาร ด้านผู้รับสาร ด้านปฏิกิริยาตอบกลับ ด้านสาร และด้านผู้ส่งสาร ตามลำดับ 2. กลยุทธ์การบริหารการสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจสำหรับสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์

1.3 ด้านการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม มีความหลากหลายและความเข้มข้นที่แตกต่างกันมีการปฏิบัติธรรมฝึกจิตภาวนา เจริญกรรมฐานตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ทำกิจ กิจกรรมด้านพระพุทธศาสนาร่วมกันอบรมปลูกฝังศีลธรรมให้เข้าใจหลักการและนำธรรมะมาประยุกต์ใช้ในชีวิตส่วนตัวฝึกผ่อนคลายกายและจิตใจ คลายกังวล ปลดปล่อยวางภารกิจทางโลก มุ่งสู่ทางธรรม เพื่อก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีในการอยู่ในสังคม มีจิตใจเกื้อกูล สงบเย็นและเป็นประโยชน์ต่อสังคม สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดร้อยเอ็ด มีการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมที่หลากหลายและมีวิธีการที่แตกต่างกัน การให้คำปรึกษาและการประเมินประสิทธิภาพการฝึกปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยพัฒนาผู้เข้าร่วม นอกจากนี้ โดยผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิชชุกร ติสรโณ (ก้องแดนไพร) (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจต่อการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรี แห่งที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรี แห่งที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ข้อเสนอแนะแนวการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรี แห่งที่ 1 พบว่า ด้านพระวิทยากร ควรบรรยายธรรมะด้วยเหตุผลเหมาะสมกับยุคสมัยไม่กระทบตนเองและผู้อื่น ด้านเนื้อหาสาระ ควรจัดเนื้อหาโดยสอดคล้องและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปด้วย ด้านการปฏิบัติ ควรมีการทบทวนในช่วงแรกหลังจากรับการอบรมแล้วเพื่อความแม่นยำในการปฏิบัติธรรมในระยะเวลาที่เหมาะสมและด้านกฎระเบียบ ควรเน้นและย้ำกฎระเบียบกติกามรรยาทและข้อควรปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา เพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันในสถานที่ปฏิบัติธรรม

1.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมและความหลากหลายและสอดคล้องกับหลักการพระพุทธศาสนา เน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน มีแนวทางการบริหารที่ดี การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่โปร่งใส, การมีระบบปฐมพยาบาลและการประสานงานกับสถานพยาบาล, การประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงผ่านช่องทางหลากหลาย เป็นต้น โดยผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัย สติมัน (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับสำนักปฏิบัติธรรมในประเทศไทย” พบว่า สภาพทั่วไปของสำนักปฏิบัติธรรมทั้ง 5 สำนักต่างมีความพร้อมในเรื่องของสปีปายะ 7 ประการ และมีรูปแบบการจัดการความรู้ตามแนวทางในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้จากการศึกษาเพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับสำนักปฏิบัติธรรมในประเทศไทย พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมสำหรับสำนักปฏิบัติธรรมนั้นควรประกอบไปด้วย (1) ด้านคน คนในองค์กรมีความกระหายใคร่เรียนรู้มีวัฒนธรรมในการเรียนรู้ มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน อีกทั้งมีโครงสร้างของการจัดการความรู้ที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ (2) ด้านเทคโนโลยี ควรมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลาย และมีประสิทธิภาพ (3) ด้านกระบวนการ ควรมีกระบวนการจัดการความรู้ที่ชัดเจน เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ (4) ด้านเครื่องมือ ควรใช้หลักธรรมสนับสนุน คือหลักอภิปธานียธรรม หลักสัพปรีสธรรม หลักวุฒิธรรม และหลักสัมมปธาน (5) ด้านกิจกรรม ควรยึดหลักกิจจาธิกรณ์ และหลักกิจวัตร 10 ประการ อันเป็นวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2. การพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 ด้านสถานที่ เน้นไปที่การปรับปรุงกฎหมายและนโยบายที่สนับสนุนสำนักปฏิบัติธรรมจากภาครัฐ ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก การปรับปรุงการเข้าถึงสถานที่ เช่น การทำทางลาดสำหรับผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ รวมถึงการปรับปรุงสิ่งปลูกสร้าง เช่น การพัฒนาอาคารและห้องน้ำให้มีความสะอาดและสะดวกสบาย การสร้างสภาพแวดล้อมที่สงบและร่มรื่น และการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ปฏิบัติธรรม ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระตะวัน ขนติพล (เกิดมุล) (2565) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดลำปาง” ผลการศึกษาวีจย พบว่า 1) สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดมีศักยภาพการบริหาร ได้แก่ ด้านสถานที่ 2) หลักสูตรและแนวทางปฏิบัติ 3) วิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการ

2.2 ด้านพระวิปัสสนาจารย์/แนวการสอน พระสงฆ์ที่เป็นพระวิปัสสนาจารย์ยังมีจำนวนน้อย ควรพัฒนาฝึกอบรมพระสงฆ์สามเณรให้เป็นพระวิปัสสนาจารย์เพิ่มขึ้นเพียงพอต่อสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด พระวิปัสสนาจารย์จะต้องมีความรู้เสียก่อน ความรู้ได้แก่ความรู้ในเนื้อหาที่จะสร้างและความรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างองค์ความรู้ ซึ่งทั้งสองลักษณะสามารถพัฒนาได้โดยวิธีการศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผ่านกระบวนการเรียนการสอน ผ่านกระบวนการฝึกอบรม หรือการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่จะเป็นผลต่อการสร้างความรู้ และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง โดยการส่งเสริมให้มีการอบรมและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสำนักต่าง ๆ และการพัฒนาแนวการสอนให้หลากหลายและตรงกับความต้องการของผู้ปฏิบัติธรรมจะช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันธุ์) (2556) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทย” ผลวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการการสอนกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในอังกฤษทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านวิทยากร และด้านบริหารจัดการที่ไม่เพียงพอแก่ความต้องการ และการบริหารจัดการยังขาดสภาพคล่องตัว ส่วนรูปแบบที่ควรพัฒนา คือ ด้านสถานที่ ควรมีการจัดให้มีความเป็นสัปปายะ สำหรับจัดกิจกรรมการสอนกัมมัฏฐานให้เพียงพอ และให้ความอบอุ่นเพียงพอด้านวิทยากร ควรมีความรู้ดี ควรประพฤติดี และมีความสามารถหลักพระธรรม มาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม ด้านการบริหารจัดการ ได้มีการวางแผนงานระยะสั้นและระยะยาว ควรมีรูปแบบ การบริหารที่ชัดเจน รวมทั้งควรมีคู่มือการสอนกัมมัฏฐานและอุปกรณ์ในการเผยแผ่

2.3 ด้านการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมแก่เยาวชนและประชาชนอย่างต่อเนื่อง (ทุกวัน, ทุกวันธรรมสวนะ และ/หรือทุกวันอาทิตย์) โดยมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอบรมปฏิบัติ ธรรมผ่านเว็บไซต์ของวัด สื่อออนไลน์ ควรมีกิจกรรมอบรมการปฏิบัติธรรมที่ชัดเจน มีปฏิทินกำหนดการตาราง การฝึกอบรมปฏิบัติธรรมไว้อย่างชัดเจน ควรมีการบันทึกภาพกิจกรรมการอบรมปฏิบัติธรรมอย่าง จัดทำเป็นหลักฐาน การประเมินความพึงพอใจ และเน้นไปที่การสร้างการร่วมมือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสำนักในแต่ละทิศ, การปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย, การใช้เทคโนโลยี, การติดตามผลการฝึกปฏิบัติ ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูภาวนาวิริยานุโยค (บุญยงค์ ถาวโร) (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในประเทศไทย มีผลการวิจัย 3 ด้าน ได้แก่ 1. สภาพการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในประเทศไทย 2. การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน 3. กระบวนการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน

2.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป ควรจัดทำหลักฐานการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ที่โปร่งใส เป็นระบบ ควรมีการดูแลด้านสุขอนามัย กล่าวคือ มีตู้ยาสามัญไว้ประจำหรือมีเจ้าหน้าที่ ให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ควรมีหลักฐานการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็น ฐานข้อมูลในการประชาสัมพันธ์และควรมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรมให้ทันสมัย การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานและการประชาสัมพันธ์ การเสริมสร้างความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรต่างๆ การพัฒนาบุคลากร และสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี รวมทั้งการจัดการด้านสุขภาพและความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาเหล่านี้จะช่วยให้สำนักปฏิบัติธรรมสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติธรรมได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของบรรจง โสดาดี และคณะ (2549) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติ ธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 สรุปได้ 5 ด้าน คือ 1) แนวทางพัฒนาด้านสภาพแวดล้อม และอาคารสถานที่สำหรับสำนักปฏิบัติธรรม 2) แนวทางพัฒนาด้านบุคลากร 3) แนวทางพัฒนาด้านการบริหารจัดการ 4) แนวทางพัฒนาด้านรูปแบบปฏิบัติ/วิธีฝึกปฏิบัติ 5) แนวทางพัฒนาด้านงบประมาณ

3. รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

ได้รูปแบบพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด โดยเน้นองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ ด้านสถานที่, ด้านพระวิปัสสนาจารย์/แนวการสอน, ด้านการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม, และด้านการบริหารงานทั่วไป ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ด้านสถานที่ มีการจัดทำทางเดินทางเท้าและทางเดินรถ เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุในการเดินทางเข้าสู่สำนักปฏิบัติธรรม ไม่ให้เกิดความลำบากวิตกกังวลในการมาปฏิบัติธรรม มีป้ายชื่อสำนักปฏิบัติธรรมติดไว้หน้าวัด ที่มองเห็นชัดเจนสะดวกในการสังเกตเห็น มีแผนผังการบริหารจัดการศาสนสถานภายในสำนักปฏิบัติธรรมติดไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมทราบสถานที่ของสำนักอย่างชัดเจน และเป็นสัดส่วนทำให้เกิดความสะดวก มีการจัดโครงสร้างในการบริหารจัดการภายในอย่างชัดเจนเพื่อทราบการบริหารจัดการว่าใครทำหน้าที่อะไร เพื่อมีข้อสงสัยได้สอบถามได้ถูกต้อง เป็นสำนักปฏิบัติธรรม โดยมหาเถรสมาคมมีมติเห็นชอบอนุมัติ ได้รับความเห็นชอบจากชุมชนให้มีการจัดตั้งและการได้รับความร่วมมือจากชุมชนด้วยดี เพื่อช่วยดูแลอำนวยความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติธรรมอย่างเพียงพอ ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุขุมมปญโญ) (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 14” สรุปผลการวิจัย 3 ด้าน ได้แก่ 1) สภาพทั่วไปของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารจัดการ 2) การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 3) รูปแบบการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14

3.2 ด้านพระวิปัสสนาจารย์/แนวการสอน จัดให้มีพระวิปัสสนาจารย์ที่ ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์อยู่ประจำสำนัก พระวิปัสสนาจารย์ควรเป็นผู้ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสเป็นลายลักษณ์อักษรให้ทำหน้าที่เป็นพระวิปัสสนาจารย์ ได้รับการอบรมผ่านหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถถ่ายทอดได้ดีและมีความเข้าใจอย่างละเอียด พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนักเป็นผู้มีศีลาจารวัตรและปฏิบัติทานาเลื่อมใสไม่เกิดคำครหาในทาง ไม่ดำเนินการสอนสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ให้วิปริตผิดไปจากหลักพระบาลีพุทธพจน์ในพระไตรปิฎก ไม่ให้เกิดความเสื่อมเสีย การสอนวิปัสสนากัมมัฏฐาน และจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรมให้เป็นไปตามหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตร ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์) (2559) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทย” ผลวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการ

การสอนกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในอังกฤษทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านวิทยากร และด้านบริหารจัดการส่วนรูปแบบที่ควรพัฒนา คือ ด้านสถานที่ ควรมีการจัดให้เป็นสัปปายะ สำหรับจัดกิจกรรมการสอนกัมมัฏฐานให้เพียงพอ และให้ความอบอุ่นเพียงพอ ด้านวิทยากร ควรมีความรู้ดี ควรประพฤติดี และมีความสามารถหลักพระธรรมมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ด้านการบริหารจัดการ ควรได้มีการวางแผนงานระยะสั้นและระยะยาว ควรมีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน รวมทั้งควรมีคู่มือการสอนกัมมัฏฐานและอุปกรณ์ในการเผยแผ่

3.3 ด้านการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม มีการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมแก่เยาวชน และประชาชนอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยทุกวันธรรมสวนะ หรือทุกวันอาทิตย์ มีปฏิทินกำหนดตารางการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน เพื่อผู้ปฏิบัติให้มีการวางแผนการเข้าปฏิบัติได้ล่วงหน้า มีหลักฐานประเมินความพึงพอใจผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ทราบความจำเป็นและความต้องการได้นำไปปรับปรุง มีหลักฐานการบันทึกสถิติผู้เข้าอบรมปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องเป็นรายเดือนและรายปี เพื่อใช้เป็นสถิติในการจัดในครั้งต่อไป เพื่อเตรียมความพร้อมทุกด้านให้เพียงพอ มีหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมแก่ผู้ปฏิบัติทุกเพศทุกวัย ทุกช่วงชั้นการศึกษาที่เหมาะสมทั้งระยะสั้น ระยะยาว เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถเข้าใจได้ง่าย มีหลักฐานการบันทึกภาพกิจกรรมการอบรมปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง และ เป็นปัจจุบันได้สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงกมล ทองคนา รักษา (2553) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสม สำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาททั้งสมณะและวิปัสสนา ตลอดจนปัจจัยที่เกื้อกูลการปฏิบัติธรรม การเลือกกรรมฐานที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติธรรม รูปแบบการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรมของชาวต่างประเทศในประเทศไทย ควรมีจัดโครงการปฏิบัติธรรมแยกตามกลุ่มของผู้เข้าปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ควรประยุกต์หลักสัปปายะ 7 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนการปฏิบัติธรรมแบบเรียบง่าย

3.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป จัดทำหลักฐานการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายที่โปร่งใสเป็นระบบเพื่อตรวจสอบง่าย มีการดูแลด้านสุขอนามัยยกเว้นคือมีตู้ยาสามัญไว้ประจำหรือมีเจ้าหน้าที่ให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นในกรณีที่มีผู้ป่วยฉุกเฉิน มีหลักฐานการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการประชาสัมพันธ์ มีหลักฐานการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นฐานข้อมูล มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด เช่น การจัดอาหาร และน้ำดื่ม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติธรรม มีการดูแลรักษาความปลอดภัยทั้งภายในและโดยรอบแก่ผู้ปฏิบัติธรรมให้เกิดความสบายใจไม่ต้องกังวลความปลอดภัยได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดนิคม นาควโร (รอดอุไร) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ใช้การจัดการด้วยหลักสัปปายะ 4 คือ อาวาสสัปปายะ, อาหารสัปปายะ, บุคคลสัปปายะ, ธรรมสัปปายะ เป็นหลักธรรมที่นำมาปฏิบัติให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม 2) องค์ประกอบการบริหารจัดการฯ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านบริหารการจัดการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ด้านทีมงานพระวิทยากร และด้านการวางแผนการดำเนินการ 3) แนวทางการพัฒนารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมทั้ง 5 แห่งให้มี 4 รูปแบบประกอบด้วย การบริหารจัดการอาศัยปัจจัยส่วนบุคคลเป็นองค์ประกอบ การบริหารจัดการที่ใช้ทรัพยากรภายในเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน, การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลภายในวัด และการบริหารจัดการที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยหลักแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นต้น โดยทำการศึกษาวิจัยทั้งเชิงปริมาณมีการดำเนินการแจกแบบสอบถาม และได้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพมีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จึงได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย มีรายละเอียดดังแผนต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

สรุป

สภาพปัญหาการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด คือ การบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดร้อยเอ็ดมีรากฐานที่ดี แต่ยังคงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมด้านทรัพยากรบุคคล ระบบการบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อยกระดับมาตรฐานและความยั่งยืนของการปฏิบัติธรรมในระดับจังหวัด การพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด คือ การพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด ควรดำเนินการอย่างรอบด้าน มีการวางแผนที่ชัดเจนในทุกด้าน เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด คือการออกแบบรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายดังกล่าว เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ ที่เน้นความโปร่งใส มีส่วนร่วมและมุ่งความยั่งยืนของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ในช่วงเทศกาลมีผู้สนใจมาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก ที่พักมีจำนวนจำกัด จึงควรมีนโยบายให้ลงทะเบียนออนไลน์ล่วงหน้าเพื่อจะได้ดำเนินการจัดให้เหมาะสมกับจำนวนที่พัก หากมีผู้ลงทะเบียนมาปฏิบัติธรรมล่วงหน้าเป็นจำนวนมากจะได้เตรียมเพิ่มที่พักได้ทัน

2) บุคลากรผู้ให้บริการของสำนักปฏิบัติธรรมมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ปฏิบัติธรรม จึงควรมีนโยบายจัดโครงการจิตอาสาพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อเปิดโอกาสให้กับผู้ที่สนใจจิตอาสาช่วยบริการให้กับผู้ปฏิบัติธรรม โดยจัดฝึกอบรมในการให้บริการด้านต่าง ๆ จัดเป็นรุ่นๆต่อเนื่องไป ช่วงเทศกาลซึ่งบุคลากรของสำนักปฏิบัติธรรมดูแลได้ไม่ทั่วถึงจะได้มีจิตอาสาช่วยเสริม

3) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและด้านพระวิปัสสนาจารย์/แนวการสอน จึงควรมีนโยบายจัดโครงการฝึกอบรมพัฒนาพระวิปัสสนาจารย์/แนวการสอน ให้ทุกฝ่ายทั้งพระและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมโดยพร้อมเพรียงกัน เพื่อสร้างความสามัคคี เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับระบบการทำงานและทิศทางของสำนักปฏิบัติธรรมให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) สำนักปฏิบัติธรรม ควรมีการจัดการเป็นนโยบายเชิงรุก เข้าไปในสถานที่ต่าง ๆ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น พร้อมทั้งปรับสถานที่ปฏิบัติธรรมให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น

2) สำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนัก ควรมีการประสานความร่วมมือกัน มีการจัดโครงการอบรมปฏิบัติธรรมร่วมกัน มีการประชุมวางแผนงานทั้งก่อนและหลักโครงการแต่ละโครงการร่วมกัน

3) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมต้องมีความมีความจริงใจ ตั้งใจ สนับสนุน เผยแผ่งานปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนพระสงฆ์ในสำนักได้ปฏิบัติธรรมเป็นประจำ ส่งเสริมพระวิปัสสนาจารย์ให้ได้รับการอบรม/ดูงานเป็นประจำ

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินการการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- 1) ควรมีการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด
- 2) ควรมีการศึกษาทบทวนของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ในการพัฒนาชุมชน

- 3) ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด
- 4) ควรมีการศึกษาเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด
- 5) ควรมีการศึกษาเพื่อนวัตกรรมเสริมสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด. (2567). ข้อมูลสถิติสำรวจสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด: สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด.
- ดวงกมล ทองคนารักษ์. (2553). รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บรรจง โสดาดี และคณะ. (2549). การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดนิคม นาควโร (รอดอุไร). (2561). การพัฒนารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูภาวนาวิริยานุโยค (บุญยงค์ถาวโร). (2559). กระบวนการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็กสุธมมปญโญ). (2457). รูปแบบการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14. วิทยานิพนธ์ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์). (2556). รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติที่มีมาตรฐานของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระตะวัน ขนติพล (เกิดมูล). (2565). การพัฒนาการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากังวาน ธีธมโม. (2558). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาไชยณรงค์ ภทมนู (เสริมแก้ว). (2560). การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิชชุกร ดิสโร (ก้องแดนไพร). (2556). ความพึงพอใจต่อการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสิงห์บุรีแห่งที่ 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นางสาววลัยพร บางชัยภูมิ. (2559). กลยุทธ์การบริหารการสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจสำหรับสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด. วิทยานิพนธ์ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อุทัย สติมั่น. (2555). การพัฒนารูปแบบการจัดองค์ความรู้สำหรับสำนักปฏิบัติธรรมในประเทศไทย.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.